

บทที่ 5

สรุป

การแพทย์แผนไทยมีรากฐานจากการแพทย์อายุรเวทของอินเดีย ซึ่งยึดถือหลักในการอธิบายภาวะความเจ็บป่วยของมนุษย์ว่าเกิดจากความไม่สมดุลของธาตุในร่างกาย ดังนั้นการรักษาอาการเจ็บป่วยจึงเป็นการปรับธาตุต่าง ๆ ในร่างกายให้เกิดความสมดุล ทั้งโดยวิธีการใช้สมุนไพรและการนวด

การแพทย์แผนไทยนอกจากจะมีรากฐานมาจากการแพทย์อายุรเวทของอินเดียแล้วยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการแพทย์แผนจีนด้วย แต่เป็นเพียงส่วนน้อย โดยในส่วนของตัวยาและวิธีตรวจรักษานั้นมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน กล่าวคือ ตัวยาส่วนใหญ่ของการแพทย์แผนจีนจะประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์เป็นส่วนผสมสำคัญ แต่ในการแพทย์แผนไทยจะใช้ตัวยาที่ได้จากพืชเป็นส่วนใหญ่ อาจมีส่วนผสมจากสัตว์บ้างตามแต่ตำรับ และวิธีการตรวจรักษาคอนไชน์ของการแพทย์แผนจีน จะให้ความสำคัญกับการจับชีพจรเป็นหลัก ในขณะที่แพทย์แผนไทยจะให้ความสำคัญกับอาการป่วยที่ปรากฏมากที่สุด โดยการตรวจโรคของแพทย์แผนไทยจะซักประวัติของคนไข้ถึงโรคที่เคยเป็นมาก่อน อายุ เวลาที่เริ่มป่วย ตรวจความร้อน ตรวจลิ้น ตรวจเปลือกตา ด้านใน และสังเกตผิวหนังแล้วจึงทำนายโรค

การแพทย์แผนไทยในอดีตยังมีการแบ่งประเภทของแพทย์หรือหมอตามความชำนาญด้วย เช่น หมอนวด หมอยา หมอตำแย หมอเด็ก เป็นต้น หมอเหล่านี้ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาแพทย์ในมหาวิทยาลัยเช่นในปัจจุบัน หากแต่เป็นการเรียนสืบทอดวิชาจากบุคคลที่เป็นหมอยู่ก่อนในตระกูลของตน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หมอไทยในอดีตมักถือตัวไม่ยอมรับความรู้ หรือแลกเปลี่ยนความคิดกับหมอสำนักอื่น อีกทั้งหมอบางคนยังหวงวิชาความรู้ไม่ถ่ายทอดให้กับผู้ใด วิชาความรู้ทางแพทย์ของไทยจึงมักจะตายไปกับเจ้าของอย่างน่าเสียดาย ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้จารึกความรู้ทางการแพทย์แผนไทยไว้ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจศึกษาสามารถเข้าถึงวิชาการแพทย์ได้ง่ายขึ้น

การแพทย์แผนตะวันตกเริ่มเข้ามาเป็นครั้งแรกในสมัยอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ความรู้ทางการแพทย์แผนตะวันตกในขณะนั้น ยังไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการดูแลสุขภาพสุขภาพของคนไทยในอยุธยาได้ เพราะมิชชันนารีที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนา และความรู้ทางการแพทย์แผนตะวันตกขณะนั้น ได้ถูกขับออกนอกประเทศไปในต้นรัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา ทำให้การแพทย์แผนตะวันตกไม่สามารถวางรากฐานใด ๆ ได้

ข้อมูลเรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาพของคนไทยในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่ปรากฏหลักฐานเป็นบันทึกของชาวต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้สามารถทราบถึงรูปแบบของการดูแลสุขภาพสุขภาพใน

สมัยนั้นที่คนไทยไม่ได้บันทึกเรื่องราวส่วนนี้ไว้ จากเอกสารหลักฐานพบว่า ในสมัยอยุธยาตอนต้น ได้มีการวางระบบ โครงสร้างการแพทย์แผนไทยโดยมีการจัดทำทำเนียบศักดิ์นา และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลรักษาสุขภาพแบบเฉพาะทางด้วย เช่น กรมหมอกุมารรับผิดชอบเฉพาะโรคเด็ก กรมหมอยาตรารับผิดชอบเกี่ยวกับโรคตา โรงพระโอสถมีหน้าที่เก็บรักษาจำแนกหมวดหมู่ยาสมุนไพร และทำหน้าที่ประสานงานกับกรมหมอต่าง ๆ รวมถึงหมอล่วง หมอพระ และหมอเคลยศักดิ์ทั่วแผ่นดิน อย่างไรก็ตามแม้จะมีการวางระบบการบริหารและโครงสร้างการแพทย์แผนไทยไว้อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว แต่ในขณะนั้นยังไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับสถาบันผลิตผู้มีอาชีพหมอโดยตรง

องค์ความรู้ทางการแพทย์ที่อยู่ในรูปแบบของตำรายาที่สำคัญในสมัยอยุธยา คือ ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นตำราที่รวบรวมเฉพาะตำรับยาที่ดีที่สุดของแพทย์ที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นจัดทำขึ้นเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อันแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยในสมัยนั้นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

สิ่งที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้วว่าเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพของคนไทยในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่เป็นบันทึกของชาวต่างประเทศ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมทัศนะของชาวต่างประเทศจากหลักฐานเอกสารแล้วพบว่า ชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวตะวันตกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพตามแบบการแพทย์แผนไทยว่า วิธีการและองค์ความรู้ของการแพทย์แผนไทยล้าหลัง ไม่มีความน่าเชื่อถือ และไม่เป็นที่นิยมในแวดวงวิชาการวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ การแพทย์แผนไทยไม่มีองค์ความรู้และไม่ให้ความสำคัญในเรื่องศัลยกรรมและกายวิภาคศาสตร์ ในการปรุงยาล้วนปฏิบัติตามตำรับที่ครูอาจารย์สั่งสอนและสืบทอดกันมา โดยไม่มีการปรับปรุงแก้ไขเพียงเพราะถือว่าตำรายาเหล่านั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์

สมัยอยุธยาความรู้ทางการแพทย์และตำรายาต่าง ๆ ล้วนไม่ได้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ได้กล่าวแล้วว่าตำรายาที่สืบทอดต่อกันมาจากครูอาจารย์ถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นวิธีการบำบัดรักษาและการปรุงยา จึงยังคงเป็นการใช้ยาจากสมุนไพร การนวด การสูติกรรมและการอยู่ไฟหลังคลอดยังคงเป็นแบบเดิม

จากเอกสารบันทึกทัศนะของชาวตะวันตกที่มีความคิดเห็นต่อชาวสยามหรือคนไทยในขณะนั้น ได้กล่าวถึงวิธีการการดูแลรักษาสุขภาพทั่วไปของคนไทยไว้ว่า คนไทยชอบบริโภคอาหารจำพวก ข้าว ปลา ผลไม้ และนิยมดื่มน้ำสะอาดที่ผ่านการอบให้มีกลิ่นหอม ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวตะวันตกที่ชอบดื่มน้ำบริสุทธิ์ปราศจากกลิ่น ในบันทึกของชาวตะวันตกหลายคนนั้นยังได้กล่าวตรงกันว่า คนไทยชอบการอาบน้ำมาก ทั้งนี้การอาบน้ำของคนไทยมิได้เป็นเพียงการชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากร่างกายเท่านั้น การอาบน้ำของคนไทยถือเป็นการสร้างความสำราญใจให้กับผู้อาบ และยังมีคติธรรมเนียมปฏิบัติด้วยว่าหากจะเดินทางไปเยี่ยมเยียนผู้ใดจะต้องอาบน้ำเสียก่อน มิฉะนั้นจะถือว่าไม่สุภาพ นอกจากการทำมาความสะอาดร่างกายแล้ว คนไทยยังมีวิธีการดูแลรักษา

ช่องปากโดยการนำกิ่งข่อยทุบหรือเคี้ยวนำมาสีฟัน นิยมกินหมากหรือข้อมฟันให้ดำ ส่วนการพักผ่อนโดยการนอนหลับคนไทยมักนอนบนพื้นห้อง โดยใช้เสื่อหรือฟูกปูรองนอนและมีมุ้งกันยุง ทั้งนี้คนไทยจะไม่นิยมนอนในบริเวณพื้นที่กลางแจ้งหรือนอนกับพื้นดิน เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้

การแพทย์แผนตะวันตกเริ่มกลับเข้ามามีอิทธิพลอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกลุ่มมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกันที่ใช้การรักษาพยาบาลตามแบบการแพทย์แผนตะวันตกเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ มิชชันนารีผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้กลุ่มเจ้านายหันมาให้ความสนใจ เชื่อถือ และยอมรับในวิธีการรักษาตามแบบการแพทย์แผนตะวันตก คือ หมอบรัดเลย์ หมอบรัดเลย์เป็นผู้ที่นำวิธีการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ และการสูติกรรมแบบตะวันตกเข้ามาใช้ในประเทศไทยและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่หมอบรัดเลย์ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลพระสนมในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังการคลอด ด้วยวิธีการทางการแพทย์แผนตะวันตก ผลงานของหมอบรัดเลย์และกลุ่มมิชชันนารีอเมริกันที่ทำการดูแลรักษาสุขภาพในกลุ่มเจ้านายปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรมและรวดเร็ว ทั้งโดยการใช้จ่ายและการตัดยกรวม ซึ่งการแพทย์แผนไทยไม่เคยมีการตัดยกรวมมาก่อน อย่างไรก็ตามแม้จะทำให้กลุ่มเจ้านายเปลี่ยนโลกทัศน์ในการดูแลรักษาสุขภาพไป ตามแบบการแพทย์แผนตะวันตกแล้ว แต่ในประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ยังคงยึดถือกับการแพทย์แผนไทยดั้งเดิม

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระบบโครงสร้างการแพทย์แผนไทยได้มีการจำแนกตำแหน่งแยกย่อยไปจากสมัยอยุธยา เช่น ในแต่ละกรมแพทย (กรมหมอ) ยังแบ่งเป็น กรมแพทยหาหน้าขึ้นตรงกับพระมหากษัตริย์ กรมแพทยหลังสังกัดวงสมเด็จพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหลัง) และตำแหน่งต่าง ๆ ในแต่ละกรมยังแบ่งเป็นชายและขวา เช่น เจ้ากรมหมอยาขวาดูแลรับผิดชอบทางด้านหัวเมืองฝ่ายเหนือและอีสาน เจ้ากรมหมอยาซ้ายดูแลรับผิดชอบทางด้านหัวเมืองฝ่ายใต้

การจัดระบบโครงสร้างกรมหมอและตำแหน่งต่าง ๆ ที่จำแนกแยกย่อยมากกว่าเดิมเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าราชสำนักตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพของคนไทยในสมัยนั้น อันจะทำให้สามารถทำการดูแลรักษาโรคได้ทั่วถึงทั้งในกลุ่มเจ้านายและประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตามคนไทยส่วนใหญ่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ยังคงมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และวิธีการดูแลรักษาสุขภาพโดยทั่วไปที่ปฏิบัติต่อเนื่องมาจากสมัยอยุธยาเดิม

ครั้งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเปลี่ยนโลกทัศน์การดูแลรักษาสุขภาพตามแบบการแพทย์แผนตะวันตกได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มีการสร้างโรงพยาบาลศิริราชขึ้นเพื่อจะได้ทำการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่ประชาชน เมื่อโรงพยาบาลเริ่มดำเนินงาน ปรากฏว่าประชาชนคนไทยยังไม่ยอมมารับ

การรักษาพยาบาลแบบตะวันตก เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับรูปแบบของโรงพยาบาล และวิธีการรักษา ตามแบบการแพทย์แผนตะวันตก จะยอมเข้ารับการรักษาต่อเมื่อหมดหนทางรักษาแบบเดิมแล้ว จึง ทำให้โรงพยาบาลในขณะนั้นถูกเรียกว่าเป็นเรือนตายของคนไข้ เพราะคนไข้ที่มาเข้ารับการรักษา ล้วนมีอาการเจ็บหนักมากแล้ว จึงไม่สามารถช่วยชีวิตไว้ได้

กลุ่มผู้บริหารของโรงพยาบาลศิริราชในขณะนั้นจึงต้องใช้วิธีการนำคนป่วยจากในบ้าน ของตนมารับการรักษาให้เป็นที่ปรากฏแก่ประชาชนทั่วไปว่าถ้าได้รับการรักษาแค่แรกเริ่มก็สามารถ รักษาให้หายได้ หลังจากโรงพยาบาลศิริราชจัดตั้งขึ้นมาเป็นเวลา 2 ปีได้เกิดปัญหาการขาดแคลน แพทย์ประจำโรงพยาบาล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพจึงทรงตั้งโรงเรียน แพทย์การขึ้น ต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นโรงเรียนราชแพทยาลัย เพื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดแพทย์ที่มีการ เรียนการสอนทั้งการแพทย์แผนไทยและแผนตะวันตกร่วมกัน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การแพทย์แผนตะวันตกได้รับความ สนใจและความเชื่อมั่นมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งจากกลุ่มเจ้านาย นักเรียนแพทย์ และประชาชน พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาชัยนาทนเรนทรผู้บัญชาการ โรงเรียนราชแพทยาลัยในขณะนั้นจึงสั่ง ให้เลิกการสอนวิชาการแพทย์แผนไทย โดยทรงให้เหตุผลว่าการสอนวิชาแพทย์ทั้งแบบแผนไทย และแผนตะวันตกร่วมกันทำให้นักเรียนแพทย์สับสน และแพทย์แผนไทยมักปิดบังความรู้หวงตำรา ประกอบกับการรักษาแบบการแพทย์แผนไทยหากไม่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้จะไม่สามารถจัดหา สมุนไพรหรือนำสมุนไพรมาใช้ได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ยังได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการแพทย์เป็นการควบคุมการประกอบ โรคศัลปะ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนจากการรักษาของผู้ที่ไม่มีความรู้และไม่ได้มี การศึกษาศึกษาแพทย์ในระบบ โรงเรียนอย่างแท้จริง อีกทั้งพระราชบัญญัติการแพทย์ยังได้ให้ ความหมายเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยหรือแพทย์แผนโบราณไว้ว่า เป็นผู้ประกอบ โรคศัลปะ โดยอาศัย ความสังเกตความชำนาญที่ได้มาจากการบอกเล่าหรือเรียนจากตำราสืบต่อกันมาโดยมิได้เป็นไป ในทางวิทยาศาสตร์

จากพระราชบัญญัติการแพทย์นี้จึงเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้การแพทย์แผน ไทยเสื่อมความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองแต่ยังคงใช้อยู่ในชนบท ในขณะนั้นแม้ว่าจะเกิด สงครามโลกครั้งที่ 1 อันส่งผลให้คนในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสงครามต้องประสบภาวะ ขาดแคลนยารักษาโรคจากประเทศตะวันตก แต่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลกระทบ มากนัก เพราะคนส่วนใหญ่ยังคงใช้ยารักษาโรคตามแบบแพทย์แผนไทย ครั้นเมื่อเกิดสงครามโลก ครั้งที่ 2 ขณะนั้นประชาชนไทยได้เปลี่ยนโลกทัศน์การดูแลสุขภาพมาตามแบบการแพทย์แผน ตะวันตกมากขึ้นแล้ว จึงส่งผลให้ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากขาดแคลนยาจากต่างประเทศ รัฐบาลไทยในขณะนั้นจึงมีนโยบายให้โรงงานเภสัชกรรม กระทรวงสาธารณสุข นำสมุนไพรมา ผลิตเป็นยารักษาโรคทดแทนยาจากต่างประเทศจนกว่าจะฟื้นภาวะสงคราม

หลังจากการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าคนที่คนไทยได้เปลี่ยนโลกทัศน์การดูแลสุขภาพ โดยการให้ความนิยมและยอมรับในการแพทย์แผนตะวันตกนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลจากการพัฒนางานด้านสาธารณสุขของรัฐ และการให้ความสนพระทัยอย่างจริงจังของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ในการประกอบพระราชกรณียกิจในด้านการแพทย์และการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ทรงเป็นผู้แทนรัฐบาลไทยในการเจรจากับมูลนิธิร็อคกี้เฟลเลอร์เพื่อให้มูลนิธิเข้ามาช่วยเหลือและปรับปรุงการแพทย์ในประเทศไทยให้มีมาตรฐานตามแบบการแพทย์แผนตะวันตก

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่การแพทย์แผนตะวันตกได้รับความนิยมและความเชื่อถือ นั้นเป็นผลจากการสนับสนุนและทดลองใช้วิธีการรักษาสุขภาพตามแบบการแพทย์แผนตะวันตก โดยเริ่มจากกลุ่มเจ้านาย การส่งเสริมจากรัฐ และการเข้ามาของกระแสการพัฒนาวิทยาการตามแบบประเทศตะวันตก ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้โลกทัศน์ในการดูแลสุขภาพของคนไทยเปลี่ยนมาให้ความสนใจและยอมรับในการแพทย์แผนตะวันตกในที่สุด

ต่อมาในปีพ.ศ.2475 ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีผลให้บทบาทของสถาบันกษัตริย์เปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยมีรัฐบาลบริหารประเทศ และคณะรัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้กำหนดนโยบายด้านการแพทย์และการสาธารณสุข โดยเน้นการขยายสถานพยาบาลให้ครอบคลุมทั่วทุกจังหวัด มีการขยายระบบประปาและเขตสุขภาพภิบาล ส่งเสริมให้มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรค จัดตั้งโรงพยาบาลสำหรับผู้มีรายได้น้อย โครงการแพทย์เคลื่อนที่ ซึ่งนโยบายดังกล่าวล้วนเป็นนโยบายที่ส่งเสริมงานด้านการแพทย์แผนตะวันตกทั้งสิ้น

ปีพ.ศ.2520 องค์การอนามัยโลกมีการจัดประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย วางแผน ส่งเสริมและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน และได้ออกแถลงการณ์ในปีพ.ศ.2523 ว่าด้วยการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อเป็นการผลักดันให้ประเทศสมาชิกเน้นการรักษาแบบพื้นบ้านและสมุนไพรเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นผลให้รัฐบาลไทยกลับมาสนใจศึกษาและพัฒนาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรมากขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งสถาบันการแพทย์แผนไทยสังกัดกระทรวงสาธารณสุขขึ้นในปีพ.ศ.2536 เพื่อควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการพัฒนาการแพทย์แผนไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลปัจจุบันนี้ แม้การดูแลสุขภาพสุขภาพตามแบบการแพทย์แผนตะวันตกจะมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเพียงใด แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงตระหนักถึงภูมิปัญญาและคุณค่าของการแพทย์แผนไทย โดยทรงส่งเสริมให้มีโรงเรียนสอนแพทย์แผนไทยขึ้นที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพราะทรงพิจารณาเห็นว่าเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และตำราแพทย์แผนไทยมาแต่อดีตแล้ว จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ยังผลให้เกิดโรงเรียนสอนการแพทย์แผนไทยขึ้นอีกหลายแห่ง

โดยยึดถือ โรงเรียนที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นต้นแบบ นอกจากนี้ยังทรงส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราแพทย์และตำรายาแผนไทยที่สำคัญแจกจ่ายให้แพร่หลายในหมู่ประชาชน เช่น ตำราเวชศาสตร์วรรณของพระยาประเสริฐสุศาสตร์ธำรง ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ฉบับหลวง และตำราแพทยศาสตร์สังเขปของพระยาพิศณุประศาสตร์เวช เป็นต้น

จากการเปลี่ยนโลกทัศน์ในการดูแลสุขภาพของคนไทยมาเป็นแบบการแพทย์แผนตะวันตกแล้วนั้น นอกจากจะทำให้ภูมิปัญญาในการดูแลสุขภาพแบบดั้งเดิมของไทยถดถอยแล้ว ยังทำให้เกิดการสูญเสียค่าใช้จ่ายทางสุขภาพไปอย่างไม่จำเป็น เพราะเกิดการนำเข้ายาและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ทั้งที่ยาหรือเครื่องมือทางการแพทย์บางอย่างก็สามารถผลิตได้ในประเทศ กอปรกับวิธีการของการแพทย์แผนตะวันตกยังทำให้เกิดการบริโภคยาอย่างเกินความจำเป็น ซึ่งแตกต่างจากการแพทย์แผนไทยที่มีวิธีการดูแลสุขภาพร่างกายให้เกิดสมดุล โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพายาแต่เพียงอย่างเดียว เช่น การบริโภคอาหารที่มีส่วนผสมของสมุนไพรอันมีสรรพคุณช่วยในการปรับสมดุลของธาตุในร่างกาย หรือการนวด เป็นต้น

โรคภัยไข้เจ็บในปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่มักเป็นโรคระบาด มาเป็นโรคไร้เชื้อเรื้อรัง เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ และโรคติดเชื้อ เช่น โรคเอดส์ โรคเหล่านี้การแพทย์แผนตะวันตกยังไม่สามารถหาวิธีการรักษาให้หายขาดได้ จึงเป็นผลให้คนไทยแสวงหาทางเลือกใหม่ในการที่จะสามารถรักษาโรคติดเชื้อ และโรคไร้เชื้อเรื้อรังเหล่านี้ได้

การแพทย์แผนไทยแม้จะไม่ได้เป็นสิ่งใหม่ในสังคมไทย แต่ได้กลับมาเป็นทางเลือกสำคัญที่คนไทยในปัจจุบันได้หันกลับมาให้ความสนใจและปฏิบัติตามวิธีการดูแลสุขภาพแบบการแพทย์แผนไทยอีกครั้งหนึ่ง